

Michael Cobabus Johannes Schröder

**Disputatio Analytica-Theologica super caput XII. Epistolae ad Romanos, De
Spirituali Christianorum Transformatione, Quae fit Renovatione mentis, & hoc
tempore In omni statu est summe necessaria**

Rostochi[i]: Richelius, 1672

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740891227>

Druck Freier Zugang

RU theol. 1672

Cobabus, Mich./a

38.

I. N. D. N. J. C.

Disputatio ANALYTICO-THEOLOGICA

super caput XII. Epistolæ ad Romanos,

DE

SPIRITUALI CHRISTIANORUM TRANSFORMATIONE,

Quæ fit Renovatione mentis,

& hoc tempore

In omni statu est summè necessaria,

Quam

Divinâ favente gratiâ,

Venerandæ Facultatis Theologicæ consensu,

PRÆSIDE

DN. MICHAELE COBABO,

S. S. Th. D. ejusdemq; P. P.

DN. Præcept. & Fautore omni observantiæ

cultu prosequendo,

Publicæ ventilationi exponis

JOHANNES Schröder /

Rostochiensis.

In Auditorio Majori, horis matutinis, ad diem 24. Aprilis.

Rostochl, Typis Jacobi Richelii, Sen. Typ.

Anno clj lcc LXXII.

1672

34

la omnia facit summe necessaria

DR. MICHAEL COBBARO

1875

Универсальная
Библиотека
Ростова

Копия

S. 1.

Si unquam fuit necessarium, ut in Ecclesia visibili studiosè tractetur doctrina de *spirituali Christianorum transformatione*, quæ sit *renovatione mentis*; præsentì tempore, quo mundi finis capit appropinquare, omnium vitiòrum, & fraudum genera increbescunt, iustitia, fides, pax, charitas, misericordia, veritas &c. exulant; illud summè necessarium esse, nemo, nisi totus immersus sit densissimis tenebris, inficiabitur. Ubinam hodie iudicio practico, & spirituali agnoscitur, & probatur, quanam sit voluntas Dei bona, accepta, & perfecta, ut corpus, vel ipse homo sistatur hostia viva, sancta, & Deo accepta? Ubi Regnum? Ubi Provincia? ubi Civitas? in qua non audiantur acerbissimæ lamentationes, quòd fraterna charitas undiq; quæretur; ea verò nullibi inveniatur. Ita hodie, (non dicimus apud Turcas, Tartaros, & Judæos) sed apud Christianos, refrixit charitas, & abundat iniquitas, pressura, afflictio, & immisericordia. *Verùm audite*, ait supremus Dominus & totius orbis iudex, *quid dicat iniquus iudex*. Deus autem non vindicabit electos suos vociferantes ad se die ac nocte? *etiamsi iram differat super ipsis, dico vobis, quod vindicabit eos citò*. *Veruntamen filius hominis cum venerit, num reperturus est fidem in terra?* Luc. 18. v. 6. 7. & 8.

A 2

S. 2. Post.

§. 2. Postquam igitur in lectionibus, & disp. publicis Sp. S. gratiâ proposuimus Analysin, vel resolutionem precedentium capitum Epistolæ ad Romanos; nunc ejusdem Spiritus auxilio progredimur ad Cap. XII. in quo nobis exhibetur Ethica Christiana, vel doctrina, *de spiritali Christianorum transformatione*, quæ fit renovatione mentis, & proponitur v. 2. (1) per ἄγων. καὶ μὴ τοῦ αἰῶνος τούτου. *Et nolite conformari huic sæculo.* 2. Per ἵεσθαι. ἀλλὰ μεταμορφώσεσθαι τῇ ἀναλογίᾳ τοῦ θείου. *Sed transformemini renovatione mentis vestre.* Propositio generalis totius materiæ, quam Apostolus pertractat in hoc capite, consistit in his verbis: *Transformemini renovatione mentis vestre*, Sicut Georg. Mylius docet in suo comment.

§. 3. Hæc autem transformatio non est substantialis, quæ res in aliam formam essentialem à priori diversam transmutatur, (nam Christianus transformatus spiritali transformatione, retinet idem numero corpus, & eandem numero animam) sed spiritalis; non perfecta, perfectione graduum, sed perfecta, perfectione partium. Quis enim, ait Apolog. A. C. de Impletione Legis p. m. 91. *satis diligit, aut satis timet Deum? Quis satis patienter suslinet afflictiones à Deo impositas? Quis non sæpe dubitat, utrum Dei consilio, num casu regantur res humanae? Quis non sæpe dubitat, utrum à Deo exaudiatur? Quis non sæpe stomachatur, quod impij fortuna meliore utuntur, quàm p̃j, quod p̃j ab impiis opprimuntur? Quis satisfacit vocationi suæ, quis diligit proximum sicut seipsum? Quis non irritatur à concupiscentiis? Ideo Paulus inquit: Non quod volo bonum, hoc facio, sed, quod nolo, malum. Item: Mente servio legi Dei. Carne autem servio legi peccati. Verum post hanc vitam Christus transformabit corpus no-*

strum

rum humile, ut conforme reddat corpori suo glorioso, secundum efficaciam, quâ potest etiam subicere sibi omnia Phil. 3, 21.

S. 4. *Subiectum* QVOD transformationis spiritualis, non sunt illi, qui conformant mores suos ad voluntatē huius mundi (nam hi sunt infideles, *mentes autem infidelium excœcavit Deus huius seculi* 2. Cor. 4, 4. à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem) sed sunt Christiani fide iustificati, nam peccatorum remissione apud Deum impletâ, homo statim incipit sese sistere hostiam vivam, sanctam, & Deo acceptam, suamq; animam ita alloquitur: *Benedic anima mea Jehova, & omnia interiora mea, nomini sanctitatis ejus; Benedic anima mea Jehova, & ne obliviscaris omnium beneficiorum ejus. Qui remittit omnes iniquitates tuas, qui sanat omnes infirmitates tuas.* Ps. 103. 1. 2. 3. Quare Apostolus v. i. fide iustificatos alloquitur, vocat fratres suos spirituales, & obsecrat, per miserationes Dei, ut sistant corpora sua hostiam vivam, sanctam, & Deo acceptam. *Postquam igitur, ait Apol. A. C. fide iustificati & renovati sumus, incipimus Deum timere, diligere, & expectare ab eo auxilium, gratias agere & obedire ei in afflictionibus. Incipimus & diligere proximos, quia corda habent spirituales, & sanctos motus.*

S. 5. *Subiectum* QVO est mens, vel anima Christiani apud DEUM iustificati, quatenus illa renovatur tanquam potissima pars hominis, qui mente renovata, invocet, & celebret Deum 1. Cor. 14, 15. nam *transformemini*, inquit Apostolus, *renovatione mentis vestrae.* Cum autem omnis transformatio inferat aliquam mutationem; omnis autem mutatio habeat suum terminum à quo, & ad quem; transformationis spiritualis ter-

minus alius est à quo, & alius est ad quem. Terminus illius à quo dicitur *vetustas*, Rom. 7. 6. *vetus homo*, Rom. 6, 6. Eph. 4, 22. Col. 3, 9. *caro*, Gal. 5, 17. 19. Rom. 8. 7. 12. *exterior homo*, 2. Cor. 4, 16. *ἀκαθάρτια*, *impuritas* Rom. 6, 19. Terminus illius ad quem dicitur *novitas Spiritus*, Rom. 7, 6. *novus homo* Eph. 2, 15. 4. 26. *interior homo* Rom. 7, 22. *Spiritus*, Gal. 5, 17. *Spiritus mentis*, Eph. 4, 23. *Sanctimonia* Rom. 6. 19.

§. 6. *Modus transformationis spiritualis* consistit in renovatione mentis, nam Apostolus dicit: *Transformemini renovatione mentis vestra*, quæ renovatio Tit. 3, 5. dicitur renovatio Spiritus Sancti, ipsa autem transformatio spiritualis non fit, exuendo veterem hominem totaliter, sed illum crucifigendo, mortificando, ejus regimen deponendo, exuendo, & abolendo, concupiscentiis, & suggestionibus pravis moriendo, carnis desiderio resistendo, ut peccatum non amplius dominetur in mortali nostro corpore Rom. 6, 12. induendo novum hominem, qui secundum Deum conditus est, qui renovatur ad agnitionem secundum imaginem ejus, qui creavit illum, Col. 3, 1. *in justitia & sanctitate*, Eph. 4, 24. *indies crescendo in agnitione Dei*, in rectè judicando de vitæ novitate, & Christianis virtutibus, in promptitudine & alacritate serviendi Christo, gubernando appetitu sensitivo, ejusq; pravis affectibus subigendis, & compescendis.

§. 7. *Forma generalis*, quæ per transformationem in Christianum, renovatione mentis introducit, est *καὶ νῶτον ζωῆς*, novitas vitæ, in qua Christiani fide justificati ambulant. Rom. 6. 4. *καὶ νῶτον πνεύματος*, novitas Spiritus, in quo serviunt Domino nostro Jesu Christo Rom. 7, 6. Ubi enim est transformatio, quæ sit renovatione, ibi

quoque

quoque est novitas. Hæc autem forma in hac vita habet
sua incrementa, & per gradus introducitur, quare quidam
Christiani pueris, quidam verò viris, adultis, & perfectis
comparantur. Ebr. 5. 13. 14. Eph. 4. 14. Nullus enim Chri-
stianus eo usq; in hac vita pervenit, ut nullâ carnis, vete-
ris hominis, vel peccati originalis reliquiæ amplius in se
superfint, siquidem concupiscentia prava nunquam pror-
sus tota per transformationē spirituales ejicitur, cum in
illis qui novum hominem induerunt, lucta spiritualis per-
petua maneat. Rom. 7. 14. Gal. 5. 17. Paulus præclarissimis
laboribus charitatis, patientiæ, & spei perfunctus, se illam
formam, vel novitatem perfectam nondum consecutum
esse, apertè fâtetur, Phil. 3. 12. dicens: Non quod jam ac-
ceperim, sc. illam perfectam novitatem in summo gradu,
aut jam perfectus sim, sc. perfectione graduum, perse-
quor autem, experiens an apprehendam, qui apprehensus
sum à Christo Jesu. Hanc formam ignorat Philosophia,
vel omnis sapientia humana, quia ignorat peccatum ori-
ginale, & spirituales transformationem, quæ fit renova-
tione mentis.

§. 81. *Causa efficiens principalis transformationis spi-
ritualis* est Spiritus Sanctus, qui nostris infirmitatibus suc-
currit, Rom. 8. 26. Spiritus S. ducit nos, c. 8. 24. ut piè &
sanctè vivamus. Gentium oblatio accepta, & sanctifica-
ta per Spiritum Sanctum. Rom. 15. 16. cibus spiritualis in
regno Christi, est justitia, pax & gaudium per Spiritum
Sanctum. Fructus Spiritus est: Charitas, gaudium, pax,
patientia &c. Gal. 5. 22. 23. *Causa minus principalis trans-
formationis spiritualis*, quæ fit renovatione mentis, est fi-
des, non quatenus apprehendit meritum Christi, & pro-
missiones Evangelicas, nam eo modo fides justificat,
non per modum dispositionis, sed instrumenti. Rom.

3. 12. 15. 26. 30. Gal. 2. 16. c. 3. 8. 22. 26. sed quatenus operatur per sapientiam spiritualem, & fraternam charitatem, in Christiano justificato. Gal. 5, 6.

§. 9. Per sapientiam spiritualem, quâ Spiritus Sanctus mediante Scriptura nostrum intellectum illuminat, fides operatur, ut iudicio practico magis ac magis agnoscamus, & probemus, quanam sit voluntas Dei bona, accepta, & perfecta, non plus sapiamus, quam oporteat sapere; sed sapiamus sobriè, vel ad sobrietatem, non iudicemus ea esse bona, quæ moraliter sunt mala, & proximo noceant; sed bona esse iudicemus, quæ moraliter bona, & Ecclesiæ, proximo, ac nobis prosunt, donoq; à Deo accepto non abutamur in peccandi licentiam, sed illud usurpemus ad Dei gloriam, Ecclesiæ, & proximi salutem.

§. 10. Per Charitatem fraternam fides in transformatione spirituali, quæ fit renovatione mentis, operatur, non ut per illam formaliter, ejusq; opera actualiter apud Deum justificemur; sed ut aversemur malū, & bono simus agglutinati; studio, & sollicitudine, in nostra vocatione, non simus pigri, & cunctantes; sed Spiritu vel pio Zelo ferventes, in oratione perdurantes, necessitatibus Sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes, benedicamus persequentibus nos, benedicamus, & non maledicamus, gaudeamus cum gaudentibus, fleamus cum flentibus, eodem animo simus affecti, non elatè de nobis ipsis sentientes; sed humilibus condescendentes, apud nos ipsos non simus prudentes, nulli malum pro malo reddentes, procurantes bona coram omnibus hominibus, si fieri potest, & quantum in nobis est, cum omnibus hominibus in pace vivamus; non nosmet ipsos ulciscuentes; sed dantes locum iræ, inimicū esurientem cibantes, & inimico sitienti potum præbentes, nō vincamur à peccato originali, ejusq;

pravi

vis suggestionibus. Sed charitate ex fide orta, malum, vel peccati originalis pravas concupiscentias, superemus indies, ne in nobis incipiat dominari. *Nam qui diligit proximum, ille legem implevit.* Rom. 13. 8. *Dilectio proximi malum non operatur.* v. 10.

§. 11. *Finis transformationis spiritualis est*, ut in dies singulos magis & magis iudicio practico agnoscamus, & probemus, quanam sit voluntas Dei bona, non plus sapiamus, quam oportet sapere; sed sobriè sapiamus, malum aversemur, & bono simus agglutinati &c.

§. 12. *Effectus spiritualis transformationis*, quæ fit renovatione mentis, non est, hominem iustificare, vel à peccatis absolvere; Sed intellectu practico magis magisque probare, quanam sit voluntas Dei bona, non plus sapere, quam oportet sapere. &c. Hæc & similia dicuntur fines transformationis spiritualis, respectu intentionis, effectus verò illius, respectu executionis.

§. 13. *Opposita transformationis spiritualis*, quæ fit renovatione mentis, sunt, iudicio practico non agnoscere, neque probare, quanam sit voluntas Dei bona, accepta, & perfecta, plus sapere, quam oportet sapere, iudicare ea esse bona, quæ moraliter sunt mala; sub ratione boni eligere, & amplecti, quod Ecclesiæ, proximo, & nobis nocet, dono à Deo accepto abuti: vivere sine sensu legis: peccata manifesta, & multis cognita non agnoscere: à fratre læso, ob injuriam, & damnum ipsi illatum nolle objurgari, & reprehendi, neque petere, ut peccatum sibi condonetur; ablatum non restituere, in peccato permanere, malum non averfari. &c.

§. 14. Ipsam tractationem de transformatione spirituali, Apostolus orditur ab ultimo Christianorum fine,

B

qui est

qui est *δοξολογία* & *θεῶ*, vel glorificatio Dei, quæ propter se expetitur, & in qua Christianus acquiescit, dum in omnibus suis actionibus, meditationibus, consiliis &c. ad hunc ultimum finem respicit. Si itaq; quæritur: cur Christianus debeat transformari renovatione mentis? Resp. Apostolus v. 2. ut probet, quænam sit voluntas Dei bona, accepta, & perfecta. Si porro quæritur: cur transformari debeat renovatione mentis, ut probet quænam sit voluntas Dei bona &c.? Resp. v. 1. ut corpus suum i. e. se totum, sistat hostiam vivam, sanctam, Deo placentem, i. e. ut Deum glorificet, vel in omnibus suis actionibus, institutis, meditationibus, consiliis &c. respiciat ad Dei gloriam, & Deum celebret. Quamobrem disputationem suam, quam cap. 1. inchoavit Apostolus, c. XI. claudit seqv. Arg.

Christiani canunt: Deo sit gloria in æternum.

E. Christiani sistunt corpora sua hostiam vivam, sanctam, Deo acceptam.

Antec. probatur, nam quando Paulus disputationem suam claudit hac *δοξολογία*: *Deo sit gloria in æternum*: Christiani Dei beneficia piè mediantes, grato animo agnoscen-tes, admirantes, & celebrantes, uno ore & pectore omnes respondent AMEN, quod proponit v. ult. c. XI. *Deo sit gloria in æternum. Amen. Nam ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt omnia.*

v. 1. §. 15. *Consequ.* I. proponit v. 1. *Obsecro igitur vos fratres, per miserationes Dei, ut sistatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo acceptam.* Ubi particula *ὅτι* ostendit, Apostolum incipere à consequente. Per corpora autem synecdochicè intelliguntur ipsi Christiani, sicut c. 13. per omnem animam omnis homo. In descriptione glorificationis Dei, alludit Apostolus ad veterem sacri-

ficandi

ficandi ritum. Nam Levitici sacerdotes in V. T. mactabant pecudes, & Deum celebrabant victimis caesis; Christianus a. occidit, & mortificat intellectus pravas opiniones, cogitationes, meditationes, consilia &c. voluntatis malitiam, appetitus sensitivi affectus vitiosos, libidinum, iracundiæ, & vindictæ flammæ, omnem amorem inordinatum voluptatis, pecuniæ, gloriæ, & similia. *Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum affectibus, & concupiscentiis Gal. 5. 24. Spiritu facta corporis mortificant. Rom. 8. 13.*

Hostia autem Deo offerenda, dicitur viva, sancta, & Deo accepta. VIVA non à vitâ naturali, (nam hæc communis est omnibus hominibus; non autem omnes homines Deo offerunt hostiam vivâ; siquidem plerique in peccato permanent, eiq; serviunt cum delectatione. In homine autem spiritualiter mortuo, non potest esse aliqua ad bene agendum in rebus spiritualibus facultas) sed à vitâ spirituali, & gratiæ, quâ Christianus vivit Deo, per Jesum Christum Dominum nostrum Rom. 6. 11. *nam sanguis Christi emundavit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Hebr. 9. 14. Nemo igitur Christianorum sibi vivit: sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Rom. 14. 7. 8. Nam pro omnibus Christus mortuus est, ut qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. 1. Cor. 5. 14. Ante conversionem homo in peccatis est mortuus, est insipiens, incredulus, errans, & serviens desideriis, & voluptatibus variis, in malitia, & invidia degens, odiosus, & alios odio prosequens. Tit. 3. 3. Conversione autem factâ, vitæ novitate, & sanctitate demonstrat, se Spiritus Sancti virtute, & verbi divini efficacia esse vivifi-*

catum, vivumq; lapidem factum domus spiritalis, 1. Pet. 2. 5. & vitam Christi in se gerere.

SANCTA dicitur non à sanctitate externâ, hypocriticâ, & simulatâ, qualis est illorum, qui externo ore canunt: Deo sit gloria in æternum; in corde autem foveant malitiam, dolum, insidias, multaq; mala machinantur, sed à verâ, & internâ sanctitate. Sunt enim Christiani sacerdotium sanctum, ad offerendas spirituales hostias. 1. Pet. 2. 5. Apoc. 1. 6. ortas ex corde sincero, & sanctificationis Spiritu Sancto, ac sanguine Christi. *Nam Jesus, ut sanctificaret populum, per suum sanguinem, extra portam passus est.* Hebr. 13. 12. *Quamquam igitur bona opera, dicit Apol. A. C. p. 95. fiunt in carne nondum prorsus renovata, que retardat motus Spiritus Sancti, & aspergit aliquid de sua immundicie, tamen propter fidem sunt opera sancta, divina, sacrificia, & politica Christi regnum suum ostendentis coram hoc mundo.*

DEO ACCEPTA dicitur à fide in Christum. *Nam inchoata legis impletio sicut docet Apol. A. C. p. 91. placet Deo non propter seipsam, sed propter fidem in Christum. Gratiarum actio Deo accepta est per J. C. 1. Pet. 2. 5. Per Christum offerimus hostiam laudis semper Deo. Ebr. 13. 15. Nisi igitur ex fide proficiatur nostra hostia, vel gratiarum actio, Deo illa accepta esse nequit. Nam impossibile est Deo placere absq; fide; credere oportet accedentem ad Deum. Ebr. 11. 6. nam fide habemus accessum ad gratiam, in qua stamus. Rom. 5. 2. Qui igitur non est in Christo, illius hostia non est viva, sancta, & Deo accepta, sed simulata, & hypocritica. Nam in foro justificationis Persona, ait Joh. Gerhardus c. 5. T. 4. de Bonis operibus, §. 19. Deus primum cum peccatore ad tribunal suum vocato agit, pro rigore justitie*

sue,

sua, severissimè ab eo exigens perfectissimam cum lege conformitatem, nec eundem, nisi per fidem iustitia Christi ornatum, iustum reputat, in filium adoptat, & Spiritu adoptionis donat: In foro autem approbationis bonorum operum, Deus cum homine agit, non ut cum servo, aut reo, sed ut pater cum filio, nam propter personam fide sibi reconciliatam primitias nova obedientia, ex gratia paterna in optimam partem interpretatur.

§. 16. II. Suadet (a) ab honesto, ut Christiani sistant corpora sua hostiam vivam, sanctam, Deo placentem; Nam vocat illos fratres spirituales, unius parentis filios, & hæredes, ejusdemq; fidei socios, quorum est uno ore & pectore, pro acceptis beneficiis, Deo filialem amorem, honorem, & debitum obsequium præstare. Neq; tantum illos vocat fratres, sed etiam obsecrat. Non enim dicit; Ego ex officio, & auctoritate Apostolicâ, quam accepi à Domino nostro Jesu Christo, vobis istius nomine seriò mando, & injungo; sed leni admonitione, & fraternâ obsecratione, illos ad Deum colendum invitare mavult, quàm imperiosis, & rigidis mandatis, atq; morosis increpationibus. Finis hujus obsecrationis amicæ & fraternæ est, ut peccati servitute abjectâ, nō ex metu, sed amore, non coactè, vel invitò; sed motu spontaneo, suavissimâ quadam delectatione, Christiani se totos Deo consecrent, suasq; actiones, studia, consilia &c. referant ad Dei gloriam, tanquàm ad ultimum finem, & Deo servire, habeant pro summâ libertate. *Nam verè credentes, scriptum est in E. C. de bonis operibus p. 589. quatenus renati sunt non ex coactione, aut compulsu legis, sed libero, & spontaneo spiritu, præstant Deo obedientiam: quandoquidem non amplius sub lege sunt, sed sub gratiâ.* Quare Apostolus illos obsecrat

per miserationes Dei, quarum participes facti sumus in Christo. Quā obsecratione nulla potest esse sanctior, nulla sublimior, nulla efficacior. Quis igitur cum Augustino h. l. non exclamaret? *Omni momento, O Domine, me tibi obligas, cum omni momento mihi tua magna beneficia prestes. Sicut ergo nulla hora est, vel punctum in omni vitā meā, quo tuo beneficio non utor, sic nullum debet esse momentum, quo te non habeam ante oculos, meā memoriā.*

(β) a necessario, nam hostia illa viva, sancta, & Deo accepta, est Christianorum rationalis cultus, quod proponit v. i. ubi cultus, quo Deus est colendus, dicitur rationalis, non quod ad rationis humanæ trutinam sit instituentus, nam hæc in spiritualibus est cæca, & ignorat, quænam sit hostia viva, sancta, & Deo accepta, quia ignorat, quænam sit voluntas Dei bona, accepta, & perfecta; nam animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere, 1. Cor. 2. 14. non intelligit, neq; exquirat Deum Rom. 3. 12. non probat Deum in agnitione habere Rom. 1. 28. Intellectus quidem hominis renati Sp. S. gratiā illustratus, ex verbo divino cognoscit principia conclusionum, & dicitur ratio illuminata, quando ex principiis è verbo divino cognitis, concludit. Non autem eo modo ratio fit norma judicandi de rebus spiritualibus, nam de mysteriis fidei, & cultu Deo offerendo, non judicat è suis principiis, sed è scriptura Sacra; siquidem norma rerum spiritualium, juxta quam Christianus concludit, non est humana ratio, sed divina revelatio. Alio igitur modo cultus noster, vel hostia Deo offerenda rationalis dici nequit, quàm quod sit interna, sincera, spiritalis, & incorrupta; sicut lac spirituale, & incorruptum 1. Pet. 2. 2. dicitur *λογικόν* rationale; qui enim cultus, h. l.

dicitur

dicatur rationalis, illum Petrus vocat in Ep. priori c. 2. 5. spirituales hostias, Deo acceptas per Jesum Christum; Quæ hostia consistit in interna mentis operatione, vera cordis contritione, malorum affectuum mortificatione, beneficiorum divinorum agnitione, meditatione, admiratione, celebratione, piis precibus, vitæ novitate, & similibus. Hunc cultum ignorant filii huius sæculi, qui nolunt transformari renovatione mentis, omnesq; hypoeritæ, qui in Ecclesia visibili externo saltè ore & gestu, non autem sincero pectore Deum colunt, & delectantur cultu electitio, contra expressam Dei voluntatem. Nam in præceptis Domini jubemur ambulare Ezech. 20. 19. In illis, qui non ambulant, frustra Deum colunt. Matt. 15. 9.

§. 17. III. Probat sequenti Argumento:

Christiani transformantur renovatione mentis.

E. Christiani sistunt corpora sua, hostiam vivam, sanctam, & acceptam

Consequ. probatur, *nam finis ultimus*, cujus intuitu transformatur Christianus renovatione mentis est, ut Deum glorificet, sistat corpus suum hostiam vivam, sanctam, & Deo acceptam. *Antec.*

§. 18. 1. proponit v. 2. *Transformemini renovatione mentis vestre.* Ubi est singularis emphasis in voce μεταμορφώσεως, vel transformemini, quia significat h. l. mentis, per peccatum corruptæ, renovationem, & mutationem quasi in aliam formam. V. 2.

§. 19. 2. Suadet à necessario, nam qui non transformatur renovatione mentis, is non potest agnoscere, atq; probare, quid bonum, quid acceptum, quid perfectum juxta Dei voluntatem, ille conformatur, & accom-

modatur

modat sese huic seculo, quod dissuadet ab *inhonesto* v. eod. *Et ne configuremini huic seculo.* Ubi per hoc seculum intelliguntur mores filiorum huius seculi, qui intellectu practico agnoscere, & probare nolunt, quid juxta Dei voluntatem sit bonum, quid Deo acceptum, quid perfectum, quia amplectuntur desideria carnis; desideria autem Spiritus, & mundi futuri susq; deq; habent. Christianus autem Deo serviens custodit sese ab hoc seculo, suaq; vocatione indignum esse censer, ad figuram huius seculi sese accommodare, nam *quæ mundi, vel omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite, quæ non ex Patre, sed ex mundo est* 1. Joh. 2. 16. Mundus autem, quid aliud est, quam Diabolorum hospitium, & regnum, atq; impiorum receptaculum, quorum *quæ* est deforme, & foedum in oculis Dei? *Nam amicitia mundi, Dei inimicitia est* Jac. 4. 4.

§. 20. 3. Probat, nam *finis subordinatus*, vel intermedius transformationis spiritualis est, ut Christiani probent, quænam sit voluntas Dei bona, accepta, & perfecta, quod v. 2. ubi verbum *doxologiae* non vult, ut voluntatem Dei nudè cognoscamus, sicut illam cognoscunt hypocritæ; sed ut intellectu practico illam agnoscamus, atq; ita probemus, ut illam piè admittamus, & seqvamus, tanquam veræ sanctitatis normam, juxta quam Deus vult coli, sibiq; sacrificium Eucharisticum offerri, inq; omni pietatis exercitio, obedientiâ internâ, & externâ, ad illâ tanquam cynosuram studiosè omni loco, & tempore respiciamus. *Nā voluntas DEI nostra est sanctimoniam.* 1. Thess. 4. 3. *Quæ autem superne est sapientia, primū quidem casta est, deinde pacifica, moderata, tractabilis, plena misericordiâ, & fructibus bonis, absq; dijudicatione, sine simulatione.* Jac. 3. 17.

Qvi

Qui igitur vult Deum rectè colere, vel ei hostiam vivam, sanctam, & acceptam sistere, ille non probat, quid bonum, quid acceptum, quid perfectum sit ex opinione hominum, vel quid sibi commodum, sive rectum videatur: sed quid bonum, quid acceptum, quid perfectum sit, juxta Dei voluntatem. *Piorum est*, ait Balduinus ad v. 6. cap. 14. Ep. ad Rom. *in omnibus ad voluntatem Dei respicere, etiam in ipsa morte, ut ipse glorificetur in nobis.* Nisi enim ad hanc normam actiones nostræ dirigantur, aut errare in bonorum operum judicio mentes humanas necesse est, aut hæsitare, quorum utrovis facto, laus bonitatis operi cuilibet confestim perit, quicquid enim non est ex fide peccatum est, certitudo autem in conscientia absq; fide locum non invenit. 2. Probat, nam qui intellectu practico non agnoscit, neq; probat, quænam sit voluntas Dei bona, & accepta, ille non sapit sobriè; sed plus sapit, quàm oportet sapere; ille recedit à normâ actionum humanarum, & vel lucri, vel inanis gloriæ, vel alterius vanitatis gratiâ, Dei voluntate sepositâ, non quod Christi, sed quod suum est, sapit. Spiritualis autem transformationis finis est, ut Christianus non plus sapiat, quàm oportet sapere; sed sapiat ad sobrietatem.

§. 21. Prius dissuadet *ab inbonesto*, nam, qui plus sapit, quàm oportet sapere, ille fiduciâ propriæ sapientiæ, vel stulta persuasionem sapientiæ, arroganter de se sentit, neq; observat, quod Apostolus h. l. non privatâ auctoritate, sed per gratiam sui Apostolatus, omnibus dicit: neque sapit, sicut Deus partitus est mensuram fidei, vel pro modo suorum donorum, à Deo ad aliorum utilitatem acceptorum, quia intra vocationis suæ terminos sese non continet, sed modestiæ limites transgreditur, sibiq; tribuit,

C

acarro-

ac arrogat, quod non habet; Christianus autem indecorum esse censet, Apostoli vocem non audire, & plus sapere, quàm oportet sapere. Nam sapere est non nimium sapere. Quisquis plus iusto non sapit, ille sapit. Quisquis verò sapit plus iusto, is non cogitat, quòd dona sua habeat non ex se, sed ex Dei gratuità bonitate, & quòd Deus nemini omnia contulerit; sed dona sua ita distribuerit, ut singulis sua portio obvenerit, non ad inanis gloriæ ostentationem, sed ad mutuam corporis mystici ædificationem.

§. 22. *Posterior* suadet ab *honesto*, nam qui sapit ad sobrietatem, vel cum vero temperamento, juxta voluntatem Dei in Scriptura revelatam, is studiosè amplectitur, quod Apostolus per gratiam Apostolicam non aliquibus, sed omnibus dicit, seque suis donis, ex larga Dei manu acceptis non extollit, neque effert; sed gratiā, humilique mente in se agnoscit, & sapit, sicut Deus partitus est unicuique mensuram fidei, vel pro modo donorum à Deo acceptorum, ipsaque dona non abscondit, sed quotidie excitat, & confert in Dei gloriam, & proximi utilitatem. Quod 1. proponit v. 3. *Dico autem per gratiam, quæ mihi data est, cuius versanti inter vos; ne sapiat plus, quàm oportet sapere, sed sapiat ad sobrietatem, prout cuique Deus partitus est mensuram fidei.* Ubi Apostolus docet, quod Spiritualis sapientiæ finis sit, cognoscere Deum. è verbo revelato, & intra metas huius verbi sese modestè continere.

§. 23. (2) Illustrat, & amplificat per ὁμοίωσιν, vel similitudinem, ut ostendat, quod distributio donorum, quibus Christiani in suis functionibus Ecclesiasticis, certo Dei consilio à Spiritu S. donantur, non sit uniformis, & ut quilibet sua dona conferat in communem ecclesiæ, vel

cor-

corporis mystici utilitatem. Nam sicut in corpore humano, (α) est unitas, (β) membrorum diversitas, (γ) officiorum discrepantia, vel distinctio in istius membris, (δ) aptitudo cujusq; membri ad suum officium exequendum, (ϵ) ipsa membrorum operatio, ut corpus sanum, atq; integrum conservetur; ita Ecclesia, vel corpus Christi est unum, habens sua membra, quæ habent suas functiones, & per dona à DEO accepta apta sunt ad munus sibi commissum rite obeundum, atq; operantur strenuè pro salute corporis mystici, & DEI gloria, quod (1.) *Proponit v. 4. & s. Quemadmodum enim in uno corpore multa membra habemus, membra autem omnia non habent eandem actionem, sic multi, i.e. omnes fideles unum corpus sunt in Christo, singulatim autem alii aliorum membra. Ubi Apostolus suadet ab honesto, ut Christiani, unius corporis mystici membra, cum Christo, per fidem arctissimo vinculo conjuncti, omni tempore & loco diligenter expendant, quid sibi pro mensura fidei, & doni vocationis suæ conveniat, & ad totius corporis mystici, vel Ecclesiæ Christianæ incolumitatē conservandam, studia sua in vera pietate referant, juxta illud 1. Petr. 4. 10. Unusquisq; sicut accepit donum, ita alius in alium illud administrantes, ut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Nam unicuiq; data est gratia, pro mensura doni Christi. Eph. 4. 7.*

§. 24. (2.) Amplificat per ἀνολογίαν. Nam Christiani membra unius corporis mystici, habent diversa dona, secundum gratiam, quæ ipsis data est; *Habentes autem dona diversa secundum gratiam, quæ ipsis data est, sive Prophetiam, secundum analogiam fidei, sive ministerium, in ministerio, unum corpus sumus cum Christo; non autem eandem functionem habemus, sed suo quisq; loco spartam,*

quam nactus est, ornat. Quod (1.) proponit v. 6. & 7. Ubi
Apostolus descendit ad speciales fines sapientiæ Spiritua-
lis, spectantes ad certas personas, in Ecclesia, vel docentes,
vel ministrantes, & duo profert genera functionum Eccle-
siasticarum, ut ostendat, diversa esse dona, & functiones in
Ecclesia, & unusquisq; suo dono in illius ædificationem
rectè utatur. *Primum genus* dicitur *Prophetia*, vel donum
explicandi scripturā, sive munus docendi, secundum ana-
logiam fidei, vel articulorum Religionis Christianæ con-
sensum, & harmoniam normæ suæ exquisitè congruen-
tem. *Secundum genus* est *diakonia Ministerium*. Ubi per
dona non intelliguntur *χρησμάτα* omnibus Christianis,
vel salvandis necessaria; sed dona peculiaria personis Ec-
clesiæ deservientibus ad communem utilitatem, & ædifi-
cationem collata. *Hæc sunt*, inquit David Rungius, *fa-
cultas quedam, vis, ac promptitudo dextræ, & rectè id in Ec-
clesia expediendi, ad quod vocatio unumquemq; sua obstrin-
git*. De ejusmodi donis Apostolus agit in 1. ad Cor. c. 12.
pleni ori commemoratione, & Eph. 4. v. 7. *Omnia autem
illa dona efficit unus, & idem Spiritus dividens singulis, pro-
ut vult* 1. ad Cor. 12. 11.

- §. 25. (2.) Amplificat per *μερίσµατο* utriusq; doni:
nam *primò* proponit duas species Prophetiæ. Altera est
v. 7. donum docendi: Altera est donum exhortandi. De prio-
ri dono dicit v. 7. *sive qui docet*, vel functionem docendi
v. 8. habet, eam habeat in *doctrina* sc. quæ est fidei analoga.
De posteriori donò dicit, v. 8. *sive qui exhortatur in exhor-
tatione* sc. utatur suò donò à Deò acceptò, & in suâ functio-
ne respiciat ad finem suæ vocationis, & quotidie diligen-
ter perpendat, quanta sit Hominum securitas, & oscitan-
tia in Religionis, & salutis negotio, & quo pacto summè sit

neccs-

necessarium, ut argumentis, atq; stimulis piarum exhortationum excitentur ad Deum rectè colendum.

§. 26. *Secundo* proponit tres species *diakonias* vel Ministerii. *Prima species* Ministerii est distribuētis Eleemosynas. *Secunda species* Ministerii est *regimens*, vel illius, qui habet functionem in Ecclesia, & ei præest, ut Ecclesia habeat idoneos Ministros, omnia fiant ordine, & concordia Christiana servetur in illâ. *Tertia species* Ministerii est illius, cui commissâ est functio specialis misericordiæ, in curandis agrotis, calamitosis, vulneratis, &c.

§. 27. *De prima specie* Ministerii dicit Apostolus: Qui distribuit, scilicet eleemosynas, vel fungitur officio distribuendi eleemosynas, distribuât eas in simplicitate, id est absq; hypocrysi, dolo, & acceptione personarum, quod proponit v. 8. *Qui distribuit, in simplicitate.*

§. 28. *De secunda specie* dicit: Qui præest, ille diligentia, & solitudine præsit, is sedulus in executione, & debitâ curam agat fidei suæ commissorum, quod proponit v. eodem: *Qui præest, diligentia.* Ubi Apostolus videtur respicere ad officium eorum, qui externam Ecclesiæ politiam gubernant, & disciplinæ Ecclesiasticæ custodes sunt. Horum officia 1. Cor. 12. v. 28. dicuntur *κυβερνήσεις* gubernationes. *Gubernator Politicus, sive Ecclesiasticus*, ait David Chytræus in explicatione hujus loci, *sit in officio diligens, sedulus, fidelis, ut Josaphat 2. Paral. 19. est diligens in omnibus partibus gubernationis, constituit Ecclesias, & judicia Politica, Consistoria, gerit bella.* Paulus est diligens Doctor, pleriq; Principes negligunt præcipuas partes sui officii, curam Ecclesiarum, iudiciorum, disciplinæ, studiorum, doctrinæ, defensionem innocentum, pœnas nocentum, & sunt ignavi; vel parerga, aut perniciofa agunt, edificant, venantur, instruunt pom-

pas, & convivias, movent bella non necessaria. Hi non præ-
sunt diligenter. Quemadmodum autem nulla societas
absq; salutari disciplinâ potest esse felix, atq; diuturna;
ita in visibili Ecclesia, ordo servari nequit, contra mundi,
& Diaboli machinationes, absque piâ disciplinâ, quam
Christus vocat potestatem ligandi. Matth. 16. 19. *Nam*
tibi, inquit, dabo claves regni cælorum, & quicquid ligaveris
in terrâ, erit ligatum in cælis. & Joh. 20. 23. Quorum-
cunq; retinueritis peccata, retenta sunt: Quæ intelligi ne-
queunt de Magistratus officio; sed spectant ad munus Apo-
stolorum; & ministrorum Ecclesiæ. Quamobrem Chri-
stus, Matth. 18. 16. Si verò non audierit eos, dic Ecclesiæ. Est
enim appendix prædicationis verbi & Sacramentorum,
& medium, per quod Ecclesia Christi liberatur à fermen-
to, & publicis scandalis, atq; prædicatio verbi, & Sacra-
menta vindicantur à contemptu, & profanatione, ipseque
homo, qui fratrem se vocari vult, & contumaciter in suâ
securitate, & vitâ scandalosâ permanet, pudefiat, & ad
meliorem mentem revocetur; Cateri verò timorem
habeant, & iræ divinæ gravitatem adversus impœnitentes
rectius discant, inq; verâ vitæ sanctimoniâ Christo servi-
re, & in eo permanere studeant.

§. 29. Magistratus quidem utriusq; tabulæ custos est, ut
in Ecclesia omnia fiant ordine, & decenter; praxis autem
disciplinæ Ecclesiasticæ non pertinet ad Politicum tribu-
nal; sed à Christo concredita, & commissâ est Ecclesiæ.
Hæc post privatas, & publicas admonitiones contumaci-
ter spretas, & insuper habitas, juxta illud Christi mandatū,
Si verò Ecclesiam non audierit, sit tibi, velut Ethnicus, & publi-
canus, potestatem sibi divinitus datam, nomine Christi,
publicâ sententiâ exercet, Multum enim interest Eccle-

sia

fiæ Christianæ, ut Christianus sciat, cum quo fraternè, & sine scandalo conversetur, & edat. Nam hortor vos, fratres, ait Paulus Rom. 16. 17. 18. ut observetis disfidiorum & scandalorum auctores, & declinetis ab eis. Nam qui ejusmodi sunt, Domino nostro Jesu Christo non serviunt, sed suo ventri, & 1. Cor. 5. 11. Nunc autem scripsi vobis, ne commisceamini, si quis, cum frater nominetur, sit scortator, aut avarus, aut idololatra, aut convitiator, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi ne edatis; 2. Theff. 3. 6. Denunciamus autem vobis fratres, per nomen Domini Jesu Christi, ut subducatis vos, ab omni fratre, qui inordinate se gerit. & 4. 14. Si verò quis non auscultat sermoni nostro, per Epistolam hunc significate, & ne commercium habeatis cum eo; ut eum pudeat. & 2. Joh. 7. 14. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, ne recipiatis ipsum domum, nec Ave ipsi dixeritis. 1. Cor. 5. 13. Tollite malum ex vobis ipsis. 1. Tim. 5. 22. Ne communices peccatis alienis.

§. 30. Potestas autem ligans habet suos gradus. Primus gradus est concio legis, quâ offensus offendentem ex lege DEI ante oculos ponit, & denuntiat intolerabilem iram, quam DEUS peccatoribus minatur. Nam cavete vobis, inquit Christus Luc. 17. 3. si peccaverit in te frater tuus, objurgae eum, & si resipuerit, remitte ei. Ubi non quaritur, an lædens velit, vel debeat remittere ei, quem verbis, & operibus offendit: vel an velit, vel debeat dicere: Si te offenderim, peccatum mihi condones. Nam hæc est bona DEI voluntas, ut lædens placidè objurgationem, & correctionem admittat, peccatum agnoscat, verè doleat, quòd fratrem offenderit verbis, vel operibus, atq; petat, sibi peccatum condonari. Nam correptio fraterna ordinatur ad bonum, vel emendationem fratris delinquentis, & est

actus

actus charitatis; vera autem charitas non quærit proximi
favorem, sed salutem. *Magnum bonum est*, ait Chry-
sostomus, *ferre reprehensiones*. Qui igitur Minister Ec-
clesiæ non veretur gloriosè dicere, vel scribere, læden-
tem velle, vel voluisse remittere læso; lædentem autem
juxta bonam DEI voluntatem non corrigit, neque
rectius informat, ut ipse peccata manifesta agnoscat; is
Christi regulam, & expressum DEI mandatum invertit,
suoq; intempestivo silentio, & conniventia mala facienti
consentiens, & opera tenebrarum dissimulando fovens,
ne venter, vel inanis gloria detrimentum capiat, sese tur-
piter prostituit, atq; apud pias mentes suspectum reddit,
quod sit adulator, & hypocrita, qui non Domino nostro
Jesu Christo, sed suo ventri servit, neq; perpendit, quod
scriptum est, Esa. 58. 1. Ezech. 13. 18. cap. 33. 7. Rom. 1. ult.
Eph. 5. 7. *Si autem pietas*, ait Lutherus, *nobis cordi esset*,
pluris faceremus Christi præceptum, quam omnia hujus vite
commoda. Quare Chrysost. homil. 2. adversus Judæos:
Quisq; proximum corrigeat, nisi verò hoc faciamus, à quo-
cunq; commissa prevaricatio commune quoddam, & intole-
rabile damnum civitati adfert.

§. 31. Secundus gradus est, privata separatio, vel suspen-
sio ab usu Sacramentorum. Nam qui nolunt juxta DEI
voluntatem admittere disciplinam, vel increpationem
ob manifesta peccata, & pertinaciter sine sensu legis vive-
re malunt, quàm peccata agnoscere, dolere, & verè resipi-
scere; illi animam suam odio habent, & semetipsos indi-
gnos reddunt participatione bonorum spiritualium. *Ne*
detis, inquit Servator mundi, Matt. 7. 6. *quod sanctum est*
canibus, neq; abjeceritis margaritas vestras ante porcas. Qua-
re nulli ministro Ecclesiæ data est potestas parendi pec-

catis

catis alienis, & sanctum præbere illis, qui in peccatis manifestis permanere non erubescunt: Disciplinâ hic opus est, non autem absolutione, & consolatione. *Disciplinam autem*, ait Augustinus, Sermone 16. in Evang. Matthæi, *cum opus est, demus, ne per solutionem disciplina crescat nequitia, & incipiamus propter DEUM accusari.*

§. 32. Tertius gradus, vel suprema pœna Ecclesiastica, est Excommunicatio. Die dritte und höchste Kirchenstraffe/ scribit David Chytraus, ist der öffentliche Bann/ da man einen öffentlichen/ halsstarrigen/ unbußfertigen Sünder/ nach vorhergehender Vermahnung/ und gehaltenen ordentlichem Proceß/ öffentlich mit Namen/ als einen halsstarrigen/ ärgerlichen/ verdammeten/ und verbanneten Menschen abkündiget/ und dem Teuffel übergiebet/ daß er also von der Christlichen Kirchen Gemeinschaft außgestossen/ und ganz abgeschnitten/ für einen Heyden und Zöllner gehalten werde/ auf daß Gottes Zorn gegen die Unbußfertigen/ von ihm und andern erkant/ uñ daß er durch diese Straffe zu wahrhafter Buße/ und Bekehrung zu Gott gebracht werde. Diese Straffe hat unser Herr Jesus Christus selbst geordnet und eingesetzt/ und den Predigern und Seelsorgern gebürlich und ernstlich zu gebrauchen befohlen. Matth. 18. c. 16. Joh. 20. 2. Cor. 6. Ziehet nicht am frembden Joch mit den Gottlosen/ 2c. 1. Cor. 5. Das ganze Capittel/ welches Beschluß ist: Thut von euch selbst hinaus/ wer da böse ist.

§. 33. Quis verò hac decrepitâ mundi senectâ, in tanta Christianorum securitate, & inter tot manifesta scandala, injurias, contentiones, convitia, imprecationes, &c. animum ad ea attendit. Ad injurias, & damnum inferendum hodie sunt faciles; verùm ad peccata manifesta agnoscenda, & correptionem, vel objurgationem, fraternam placidè ferendam, pacem, & concordiam juxta

DEI voluntatem, quæ suprema est omnium lex; humanitate
requirendam, & ad restituendum injustè ablatum sunt
valde duri, & difficiles, nudam ^{à p^{re}sens} post damnum, & in-
juriam illatam, atq; scandala data, tandem urgentes,
quamvis neminem latere possit, læsum absq; DEI offen-
sione, Ecclesiæ damno, & salutis cum suæ, tum lædenti-
periculo, in illam, nisi præmissis juxta DEI voluntatem,
actionum humanarum infallibilem normam, præmitten-
dis, non posse consentire. Christus est supremus Do-
minus, apud cujus tribunal brevè omnes sistemur. Scri-
ptum enim est: *Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi se-*
se flectet omne genu. Uniuscujusq; hominis dies ultimus
longè esse non potest, quia brevis est vita humana. Cur
igitur Domino gloriæ, & Regi omnium Regum non obse-
quimur; sed peccata, & scandala undiq; dominari pati-
mur? Cur sapientiæ spirituali, quâ probatur, quænam sit
bona, accepta, & perfecta DEI voluntas, & nihil est saluta-
rius, contemptim habitâ, carnis sapientiam, quæ est inimi-
tia adversus DEUM, & legi DEI non subjicitur, nec potest
subjici, amplectimur? O tristissimam Christianorum for-
tem, in tanta securitate, in tantis tenebris, & veræ pietatis
contentu viventium!

§. 34. De tertia specie ministeriî dicit: *Qui mise-*
retur, is in hilaritate misereatur; quod proponit v. eod.
Qui misereatur, in hilaritate. Ubi objectum miseri-
cordiæ sunt pauperes, ægroti, calamitosi, ab Ecclesiæ ho-
stibus vulnerati, &c. Officium autem misereantis est,
non torvo vultu calamitiosos aspicere, sed animi alari-
tate illos ad se allicere, curaque fideli suscipere, curare,
consolari, & erigere. Nam misericordiæ laus perit,
quando invito animo illa erga egenos, & afflictos exer-

cetur

cetur. *Vera, ait Chrysostomus, eleemosyna est, sic dare, ut gaudeas, te dare putans, te accipere magis quam dare. Non enim tam pauperibus, quam nobis profumus, plura accipientes, quam dantes. Quod enim pauperibus Christum representantibus datur, Christo datur; Christus autem, se liberalitate vinci, non patitur; sed plura dat, quam accipit. Consentaneum autem est, inquit David Chytræus, per Elias, intelligi viduas, & ministros curandis egrotis, secundum veteris Ecclesie morem, praefectos, ut alacri, & prompto animo, sine morositate, agris, & afflictis, officia debita exhibeant.*

§ 35. Quibus propositis divinas aures orando pulsamus, & devotè precamur, ut Deus Domini nostri Jesu Christi, pater ille gloriae, det nobis Spiritum Sapientiae, & revelationis, in agnitione ipsius, illuminatis oculis mentis nostrae, ut sciamus, quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriae hereditatis ejus in sanctis Eph. 1. 17. 18. ut impleamur agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia, & intelligentia spirituali, ut ambulemus, sicut Domino dignum est, Col. 1. 9. & ostendamus ex bona conversatione opera nostra cum mansuetudine sapientiae, Jac. 3. 13. & verbum Christi in nobis habitet abundanter, in omni sapientia docentes, & commonefacientes nosmet ipsos, & quicquid egerimus, sermone, aut facto, in nomine Jesu faciamus, gratias agentes Deo, & Patri per eum. Col. 3. 16. 17.

Ad Pium, Modestum & eruditum Juvenem,
DN. JOHANNEM SCHRODERUM, Rostochiensem,
publicè responsurum de.

Reformatione, quæ fit renovatione mentis,
ex Paulo Rom. XII. 1, 2. 3.

Quam vocet ad vitæ novitatem buccina Pauli
Viscera perq; sonet nos miserantis epos
Hoc tibi nunc studium O SCHRODERE cathedra docebit,
Nec minus hoc vitæ porro docebit opus.

Sic

Sic facias! semper sis victima viva tonanti
Atq; reformator sis magis atq; magis,
Non tam verba juvant; quàm fulgida vita docentis
Candida quæ cunctis ambitione procul.
Non edicta valent tantum, quàm vita: sequuntur
Ull' lituos, mores sic quoq; castra ducum.

AUGUSTUS VARENIUS.

Ingenii specimen nuper, SCHRÖDERE, dedisti
WITBERGÆ doctum; quod meminisse juvat.
Non satis est: laudesq; tuas sed & ALMA ROSARUM
Dispensare cupit, Præsidi Theologo
COBAGO. Certa: De tantis gratulor ausis,
Et jubeo auspicio cedere cuncta bono.

Joannes Bacmeisterus, D. Med. & Sup. Math.

P. P. Facult. Med. Senior & p. t. Decanus.

Semper plus ultra tendis dilecte SCHRÖDERE,
sicq; Patris morbo pectora fessa levas.
WITTEMBERGA tuos laudat præclara labores,
atq; duos testes sedulitatis habet.
Tertius at VARNO magno nunc sistitur ausu.
Perge ita, spes Patriæ! Vive, valeq; diu.

Ita Dn. Affini suo per charo, gratulab. imq; applaudie
M. Joh. Mauricius Polzius, ad D. Georgi Eccles.

Æ Mulus, à Pueris Magni, Schrödere, fuisti
Filius, ecce Patris: Sedulus atq; pius
Hinc scandis Cathedram cum Præsidi Theologorum
Lumine Cobago, hoc sedulitatis opus.
De Cathedra Templi, quoties Tu Dogmata sancta
Dixisti: Certum hoc est Pietatis opus.
Cum Pietate Tua conjungere Sedulitatem.
Perge: Et Philosophus, Theologusq; clues.

Piissimi, & de Ecclesia Dei merentissimi Patris,
Filio persimili scr. L. M. Q.

M. Henricus Carmohn, Eccles. ad D. Nicol.

1660

cetur. *Vera, ait Chrysostomus, eleemosyna
ut gaudeas, te dare putans, te accipere magis quod
enim tam pauperibus, quam nobis profumant
entes, quam dantes. Quod enim pauperibus
presentantibus datur, Christo datur; Christus
liberalitate vinci, non patitur; sed plura dat
Consentaneum autem est, inquit David Chy-
sostomus, intelligi viduas, & ministros curandis
dum veteris Ecclesie morem, praefectos, ut alii
animo, sine morositate, agris, & afflictis, offi-
ceant.*

§ 35. Quibus propositis divinas aures oramus,
devotè precamur, ut Deus Domini nostri Jesu Christi
gloriae, de nobis Spiritum Sapientiae, & revelationis
ipsius, illuminatis oculis mentis nostrae, ut sciamus
vocationis ejus, & quae divitiae gloriae hereditariae
Eph. 1. 17. 18. ut impleamur agnitione voluntatis
sapientiae, & intelligentia spirituali, ut ambulemus
dignum est, Col. 1. 9. & ostendamus ex bona con-
scientia nostra cum mansuetudine sapientiae, Jac. 3. 13. &
in nobis habitet abundanter, in omni sapientia do-
monestantes nosmet ipsos, & quicquid egerimus
facto, in nomine Jesu faciamus, gratias agentes
cum. Col. 3. 16. 17.

*Ad Pium, Modestum & eruditum Ju-
venem*
DN. JOHANNEM SCHRODERUM, Rectori
publicè responsurum de

*Reformatione, quae fit renovatione
ex Paulo Rom. XII. 1, 2, 3.*

Quam vocet ad vitae novitatem buccina
Viscera perq; sonet nos miserantis
Hoc tibi nunc studium O SCHRODERE cat
Nec minus hoc vitae porro docebit op